

KELETAS PAPRASTOMIS DAUGINIMO PRIEMONĖMIS IŠSPAUSDINTŲ LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ

V. ZUKAS

Laikraštis „Kalvis melagis“

Beveik prieš 90 metų Peterburge buvo pradėtas leisti lietuvių studentų kuopelės laikraštis „Kalvis melagis“. Laikraštis buvo rašomas ranka spausdintomis raidėmis. Lietuvių bibliografija apie šį leidinį turėjo nedaug žinių. Nė vienas lietuvių spaudos tyrinėtojas ar bibliografas nėra „Kalvio melagio“ matęs ir detaliau jo aprašęs. Dėl to pateikiami duomenys apie šį įdomų lietuvių kultūros faktą buvo labai nepilni ir fragmentiški. J. Sliupas 1883 m. „Aušroje“ rašė: „Petropilėje, negaliu pasakėti ar ilgai, tarpo studentu — lietuviu vaiksščiodavo raszita gazėta, „Kalvis melagis“, kur ant pirmos laksztos budavęs nupaiszitas lietuvis kalvėje, kurs kaldamas geležį ant priekala apsakinėja szį ir tą kitiems. Neteko man gauti nei vieno numero“¹. „Aušroje“ paskelbtus duomenis pakartojo lietuvių bibliografas S. Baltramaitis savo darbe „Žinios apie lietuviškus rankraščius“². S. Baltramaitis stengėsi nustatyti šio laikraščio leidimo datą, tačiau neteisingai nurodė 1877—1878 m. Nieko esminio apie šį laikraštį nepateikė nei O. Pleirytė-Puidienė savo straipsnyje „Spaudos jubiliejus ir jo jubilatai“³. Ji tik nurodė, kad laikraščio iniciatorius buvęs P. Vileišis; laikraštis ėjęs 1874—1875 m. ir išleista jo buvę apie 12 numerių. Tie duomenys, matyti, buvo gauti iš paties P. Vileišio. Kiek gausiau žinių apie „Kalvį melagį“ pateikė J. Tumas-Vaižgantas, pasinaudojęs daugiausia buvusių to laikraščio bendradarbių P. Vileišio ir J. Brazaičio atsiminimais⁴. J. Tumui taip pat neteko nė vieno šio laikraščio numerio matyti. Kalbėdamas apie leidinį, J. Tumas rašė: „Mes nežinome „Kalvio Melagiaus“ turinio; nei ką, nei kas ten mėgino literatines savo pajėgas lietuvių kalba“⁵. Toliau J. Tumas pažymėjo, kad, greičiausiai, visi laikraščio numeriai bus žuvę, nors prieš pirmąjį pasaulinį karą jų dar buvę galima rasti Siauliuose⁶.

Lietuvių periodikos istorijoje V. Biržiška taip pat rašė, kad neturima nė vieno „Kalvio melagio“ numerio⁷. Vertingiausias šaltinis apie šį laik-

¹ „Auszra“, 1883, Nr. 8-10, p. 289 — Parašas: J. Szl.

² Балтрамайтис С. Сведения о литовских рукописях. — „Живая старина“, 1894, вып. 3—4, с. 547.

³ Pleirytė-Puidienė O. Spaudos jubiliejus ir jo jubilatai. — „Lietuvos žinios“, 1914, bal. 24 (geg. 7) (Nr. 87).

⁴ Zr. Tumas J. Lietuvių literatūros paskaitos. Draudžiamasis laikas. Aušri inkų grupė. K., 1924, p. 131—149.

⁵ Ten pat, p. 137.

⁶ Zr. ten pat, p. 138.

⁷ Zr. Biržiška V. Iš Lietuviškosios laikraštijos praeities. — „Bibliografijos žinios“, 1932, Nr. 1, p. 14.

raštelį buvo P. Vileišio atsiminimai, išspausdinti laikraštyje „Lietuva“. P. Vileišis rašė: „Buvo jau 1875 metų pabaigoje. Aš sumaniau, tur būt, gruodžio mėnesyje, išleisti laikraštį „Kalvis Melagis“. Tas laikraštis turėjo susidėti iš arkužo popierio, 4 puslapių, o kiekviename puslapyje 2 stulpelių, o iš viso 8 stulpeliai“⁸. Toliau P. Vileišis patikslino laikraštėlio leidimo laiką ir numerių skaičių, nurodė kai kuriuos bendradarbius. Pagal P. Vileišio pateiktas žinias, „Kalvio melagio“ pirmieji numeriai pasirodė 1875 m. gruodžio pradžioje, ir jo leidimas buvo tęsiamas iki 1876 m. kovo pradžios. Laikraštis, atrodo, buvo leidžiamas kas dešimtį dienų, ir iš viso pasirodė apie 10–12 numerių⁹. Šiuos P. Vileišio nurodytus duomenis patvirtina surasti „Kalvio melagio“ egzemplioriai.

Lietuvos TSR Centriniam valstybiniam istoriniame archyve lenkų filologo ir etnografo J. Karlovičiaus (1836–1903) fonde (fondas № 1135, ap. 10, b. 189) yra laikomi du „Kalvio melagio“ egzemplioriai: 1876 m. sausio 1 d. ir sausio 10 d. numeriai. Abu turi po 4 puslapius; formatas — 22×35 cm. Prieš karą šis fondas priklausė Vilniaus Lenkų mokslo bičiulių draugijos archyvui. Pirmoji informacija apie šiuos „Kalvio melagio“ numerius pasirodė 1941 m.¹⁰ Kalbiniu atžvilgiu laikraštį apibūdino savo rankraštyje likusiame darbe P. Jonikas. Turėdami du „Kalvio melagio“ numerius, galime susidaryti pilnesnį vaizdą apie šį lietuvišką laikraštį, jo turinį, bendradarbius ir kt.

Kaip nurodo memuarinė literatūra, „Kalvio melagio“ sumanytojas ir, be abejo, aktyviausias jo bendradarbis buvo iš Medinių kaimo nuo Pasvalio kilęs matematikos mokslų studentas Petras Vileišis. O Puidienė-Vaidilutė rašė, kad P. Vileišis, sugalvojęs laikraštėliui antraštę, turėjo galvoje savo gimtojo kaimo kalvį Krėsnickį¹¹. P. Vileišis laikraštyje „Kalvis melagis“ spausdino savo apysaką „Jons ir Aniuta“. Tos apysakos pirmieji skyriai — „Kalėdos“ ir „Parvalkai“ — išspausdinti abiejuose išlikusiuose laikraščio numeriuose. Reikia manyti, kad tolesnis apysakos tęsinys buvo spausdinamas vėlesniuose numeriuose. Tą apysaką P. Vileišis 1877 m. išleido atskira knygute¹². Apysakoje „Jons ir Aniuta“ P. Vileišis pavaizdavo pasiturinčių Lietuvos kaimo gyventojų buitį, senųjų ir jaunųjų jo atstovų susidūrimą, tėvo ir sūnaus Jono konfliktą, pastarajam nutarus vesti samdinę Aniutą. „Teigiamas samdinės Aniutos pavaizdavimas ir jos priešpastatymas turtingiesiems, rašoma „Lietuvių literatūros istorijoje“, rodo kai kurias demokratines apysakos tendencijas“¹³.

Knyguteje išspausdintas apysakos tekstas turi kai kurių stilistinių taisyčių, praleistų bei sutrumpintų sakinių, sutrumpintas Parvalkų kaimo trobų aprašymas, knygoje atsakyta kai kurių nelietuviškų žodžių, yra pakeistų pavardžių ir kt.

Nėra abejonės, kad P. Vileišio plunksnai priklauso ir kalvio pasikalbėjimai su kaimiečiais. Pažymėtina, kad tuose dialoguose minimos vietovės apie Pasvalį, be to, jie parašyti P. Vileišio gimtąja Mūšos upyno tarme. Pagaliau kalvio pasikalbėjimai rodo jų autoriaus literatūrinius sugebėjimus. Literatūroje daugiau pasireiškė tik vienas P. Vileišis, parašęs minėtą apysaką „Jons ir Aniuta“. Apie kitų bendradarbių platesnius li-

⁸ Vileišis P. Mano laike 33 metų darbų dėl lietuvių spaudos atsiminimai.— „Lietuva“, 1925, lapkr. 6 (Nr. 250).

⁹ Zr. ten pat.

¹⁰ Vengrys A. Knygų gyvenime. Pasikalbėjimas su prof. V. Biržiška.— „Vilniaus balsas“, 1941, vas. 16.

¹¹ Vaidilutė. „Kalvio melagio“— 50 metų sukaktuvėms („Tėviškės“ romano II dalies prologas).— „Krivulė“, 1925, Nr. 30, p. 410–412.

¹² Zr. Jons ir Aniuta. Sudeja W. S. Peterburgas, 1877. 50 p.

¹³ Lietuvių literatūros istorija. T. 2. Kapitalizmo epocha. Red. K. Korsakas. V., 1958, p. 70.

KALVIO MELAGIO. 1876

„Vna stgaj taukint pravai“ pro latve rons
[Mestins].

Kalvio. A, baciuk, nia patineu nuog tola, mii-
ja kad koks saunkajolis, o cai pat. Mestins.
Kas da kumaitkos t'voni kaute, vargo; viatkos

Kalvio: Turies biedos ir gredos pakol parmasios.
Ohas jam katts? is pats. Nissibundzavok
su. Eidu kajp so sava tikru trolu!

Kaukis. Kas gi taj jam nutika? Ana nia
daug' aplink tu girdiojau.

Kalvio. Ot mat kas! Dabar Mestins nia
tar dagiau kajp 32 mistus; 8 mistus atga! mi-
ria jam temas, o molina buva jau pirmians
miruoi. Tad is turesdama 24 mistus palika
tikru penu, bo gaus dadi dvaro su grazei
budinkoje; gi ism' grazejs giveler. we
na kodiu dvaro jrtus buva kajp dvi; pridie
kiet da givoko markos katro tems palika
tad pasokinet, kad Mestis rukas galeja su
vsi smieraus, dia supasmenia gimant. Wieno
kajp galeja! Bo matet Mestinsikas is
kajp no mistus paradiu naiturces nimito
kajp no mistus paradiu naiturces nimito
kajp no mistus paradiu naiturces nimito

ula svoti: biat naitol tiens. Omtino atilo: kask
jam Jone Dvevi; buva givis, taj kabej vate mialo
galejs ulawoti pasbar gi po ja smieraus, taj
kaskit, sumis jau buva wenas,
si nuog pagruva jau prasidioja be...

Kaukis. Ke o gi sia mieniasi isabintia. Wie-
nok kajtraa

Kalvio. Mieniasi isabintia, kijelet Dveva, oza-
mat ir smoniu. Wienok itaunkiet tolau. Kas
da smieraus? Ir smieraus pas in pradeja rinkite
jau ni poniale; ir osioreles; wises apigandos.
Jusirite, noma tuojaus liep Outanuj (Outans
Zilis pas ja tiemo buva ca nia dmihas; imit
mistu por laka; ir sia vis ine miteja) paduot
sniedone, bo rinkelawus nuog pat rita: Out
sniedones gi wisoki trake. Osuprasidiet kad
jon bloju nugtonlawa. Po sniedoni jau giare
igierusi radidat grait kotoms ir to parun-
so dieniate; tad jau aplink wiser ko wimino
Te; swirlio pivedawa saka Outans matat
kajp Mestinsikas wianu smieraus wiminos
wideradawa so mieniasi isabintia. Mestins
Mestins. A, baciuk, nia patineu nuog tola, mii-
ja kad koks saunkajolis, o cai pat. Mestins.

„Kalvio melagio“ 1876 m. sausio 10 d. numero pirmasis puslapis

teratūrinius bandymus neturime žinių. Kalvio pasikalbėjimai parašyti gyva dialogų forma. Ir nors šie pasikalbėjimai yra iš esmės didaktinio pobūdžio, tačiau pasakojimas apie dvarininkaitį Mažinį vertingas ir literatūriniu atžvilgiu — jame sukurtas įdomus dvarininkų klasės atstovo paveikslas, pateikta pažintinės medžiagos apie kai kuriuos to meto Lietuvos socialinio ir ekonominio gyvenimo bruožus.

Reikia manyti, kad P. Vileišio plunksnai priklauso ir kita svarbesnė šių dviejų numerių medžiaga: praktiniai patarimai, parašyti informacijų forma (vėliau P. Vileišis parašo ir išleidžia nemaža praktinio turinio knygeliių), skaičiavimo pradmenys („Aritmetik“) vaikams ir suaugusiems, skaičiavimo uždaviniai (P. Vileišis bene vienintelis šio laikraščio bendradarbis, studijavęs matematiką). Pagaliau ir ši medžiaga parašyta tos pačios Mūšos upyno tarmės pagrindu.

Be P. Vileišio, laikraštelyje „Kalvis melagis“ aktyviai bendradarbiauvo medicinos studentas J. Brazaitis, kilęs iš Varnionių km. nuo Šiaulėnų. P. Vileišis savo atsiminimuose rašė, kad J. Brazaitis išvertęs A. Mickevičiaus eilėraščių „Viliją“ iš poemos „Konradas Valenrodas“. J. Brazaičio liudijimu, „Kalvyje melagyje“ buvo išspausdintas jo paties eilėraščių „Išvažiavimas iš namų studento“¹⁴, kažin kieno versti fragmentai iš A. Mickevičiaus „Pono Tado“, „buvo ir politikos straipsnių ir javų kainų, žinoma, iš oro pagautų“¹⁵.

Laikraštyje, be to, bendradarbiavo medicinos studentas — J. Grigiškis, kilęs nuo Gruzdžių, Č. Pancežinskis, kilęs nuo Vieksnių, J. Kymantas ir kiti. „Kalvio melagio“ antraštę piešė St. Lukša.

Laikraštis „Kalvis melagis“ didesnės visuomeninės bei kultūrinės reikšmės neturėjo, nes buvo išleidžiamas mažu tiražu ir likdavo jo leidėjų bei jų šeimų ribose. „Kalvis melagis“, kaip nurodė P. Vileišis, buvo skiriamas laikraščio bendradarbių motinoms ir siuntinėjamas vokuose¹⁶. Be abejo, išleistas tipografiniu būdu, laikraštis būtų galėjęs turėti nemažai reikšmės, nes, kaip rodo išlikę numeriai, buvo pritaikytas kaimo skaitytojams, turėjo šviečiamųjų tendencijų, spausdino beletristikos kūrinių skaitymui. Laikraštis „Kalvis melagis“ rodo pastangas sukurti savąją lietuvišką periodinę spaudą, lietuvių bendrinės literatūrinės kalbos kūrimo tendencijas. Kai kuriais atžvilgiais jis reikšmingas ir Lietuvos pedagogikos istorijai. Išlikę „Kalvio melagio“ numeriai yra vertingi ruošiamai lietuvių nacionalinei bibliografijai.

Zemiau spausdinama išlikusių dviejų „Kalvio melagio“ numerių medžiaga ta tvarka, kokia išdėstyta laikraštyje.

KALVIS — MIAĻAGIS

1876

1 Januarius

Kalwis. Jone, dumk, dumk labiau! mat tau biadumią! ugnis jau pradiad giasti; tokiu rodu mias ilgaj kaustisem rogiš!

Rauckis. Pats, Ferdynande, esi kaltas. Taw' biaklausont is užmirsza aplink dumimo. Isz tejsibies, isz kur tau wis tas atejna, ko mums tu apsakinej!

Kalwis. Isz kur mañ tas atejna? Argi tej maž ir pas mani pažistamu, argi tej maž atejn i kalwe? Nuog wiena iszgirsziu szio, nuog kita kito, ir tejp po biszki susidiad giara kruwiala... Oho, jau mana gialažis itinge ikajtal Jonial, gana dumti, imk kui ir pitlikt!.. Muszk riacziau!... Ot tejp, ot tejp! Dabar ontro szonol! Giare da karto suduok par galo. Gana! Dumk tolaus!... Tejp, tejp toki tokiata, mana wirucej!

¹⁴ Paties J. Brazaičio atkurtus šių kūrinių tekstus išspausdino J. Tumas knygoje „Lietuvių literatūros paskaitos. Draudžiamasis laikas“, p. 142—144.

¹⁵ Tumas J. Lietuvių literatūros paskaitos. Draudžiamasis laikas, p. 142.

¹⁶ Zr. Vileišis P. Mano laike 33 metų darbų dėl lietuvių spaudos atsiminimai.— „Lietuva“, 1925, lapkr. 6 (Nr. 250).

Rauckis. Wienok tamstiala koczeses ir pardiad, kajp mañ riagias.

Kalwis (juokdamos). Zinamas dajktas kas bia ka, wienok mialagiu nieks nialgal manes pawadinti. (Biszki padumojes). Wienok ir tokie, asz zinau juos, katrie wadin mani mialagiu. Szimts piarkunu, kad je kokalwiek isz manes iszgirstu dagiau! Tej asz niakalwis busu, laj dagiau jem dirbsiu. (Sakať ot stiprej sumuszia kujum par priekato). Giare dirbu, ir darba mañ niatruks... Tegul [.]

Cziapuljis. Tamsta ir uszpike! Ot, apsakik mums aplink biat ko, tej bus giariu. Zaronckis. Pone Dewi, mañ matas jog nikam tas niapatiktu.

Kalwis. (podumojes). Duokiet pirm pipkiale uzdiakt (juokdamos) del nuramima szirdes. Duok, Wincinte, tabokos... (uzsidiagies pipko) [.] Tawa tabokiela, Wincinte, ni szia, ni ta, mozn akwaczrej pasmilkit. Jus prasziat manes pasakoti, biat tiktaj ar pawierisiet, jog patis zinat mani asati mažu rasztiniku, žmogiu niamakitu.

Rauckis. Wa te tau! Niabuk par duog pujkas. Niabijok, mas ir tu pats žine, jog niamaž ir tokiu katrie ir diaszimti miatu mokias, o mažiau tawes žina.

Kalwis. (juokdamos). Kas tejsibia, tej tejsibia [.] Acziu, Diews, nia blogo pomiatele mañ dawia, giaraj ataminu, lej mañ kas ko razumna pasaka, ir suwiejus su szwiesu žmogiu storojos wisad ko giara dasizinoti. Tokiu budu ir niaejusi szkaluosi, mozn kokalwiak žinoti. Biat nia maž ir tokiu wepslu ir tinginiu, korie siusti ont moksta wietoj smarkiej mokities walkiojas isz kiarties i kiarti, snaudzi ont knigos, abo piarkuns juos žin, kuom usiejama. Tej, ar žinat, wiraj, nia galu žiureti ont tokiu wajku, szirdis man szokinej, tejp ir norias szaut i žondo! Kad je papustu, tokie palajstuwel O kad matitumiet, kas par ponaczje, ki parwažion namo!! Ani prisartint! Papraszis moczia szieno apwiesti kluoni... lauk!.. niatur lajka, o pats sau szwilpoj po siakliczio, kurian papierosus, o moczia laksta nu pat' rita, nia tur' lajka ir ont pus'walados pri-gulti. Biadiewiej! Bažniczioj nuwažios, maldu nia žiurek, ko tau!... szajpas tik, o patiks gimine ar te pažistamo, tej niuksoj[?] kejp kiauła proszali, tartum aklas, ar niapažista, o mat jam sarmata. Ko, saka, pamatis kad muzikas. Tpfu!! Tiktej nusiapiuti norias!

Rauckis. Oj koks tu szirdingas!...

Kalwis. Szirdingas! Dewi mieliausi, szirdingas! Tej je muzike, ko sako, nia muzike, biat giwole, bo muziks gal turetj szirde karaliszko! Giwole?! nia, bo ir giwole glaudzias pri sawa tewu. Tejp gierialis pamiates sawo motino ir brolus laksta wakari po wiso sodzio, ir želabne blauna; is jeszka sawa gimines, sawa motinos. Tad kas gi da wiemi ir tie palajstuwel? Ko?!

Rauckis. Durnej!

*Kalwis. Tawa tejsibia, durnej!

Rauckis. Biat suns tawa, Ferdynande, nia toks. Wisu kiaułu ejdmas mislijo aplink ine, kajp jam ejna, o ijejēs ing kalwe užmirszo paklausti. Biat nia parwažiawa ont szwincziu?

Kalwis. Deku, broł, niaparwažiawa; saka, lajka niatures. Tegul mokas Diews jam padiad.

Czepulis. Kad tiktej Diews duotu swejkato, o tej tikra patieka bus del tawēs.

Kalwis. Ner ko sakit, biarnioks mañ patink nu wisa ka... Wienok nia maž tejp pat atsirada biarniuku, katrie akwaczrej mokas... Ot ontojro dienu kaledu buwaw bažniczio, ir ont szwintorioš sutikau Maczeneli.

Wisi. Nu ko? pažina, paswejkina?!

Kalwis. Ko czi biaklausti, žinamas dajktas, szitoks wajks! Nusiwiadia mañ pas sawi, ir pietus tin walgiam. Aplink ko tiktej paskiau mas niakalbiejam. Is su mana sunu pasižista, tēj ir aplink Kazimiero kalbiejam. Ont gala is pats mañ pasakia, kad dabar jau ont wisados paliek Paswali.

Wisi. Ar tej gal buti?

Kalwis. Isztejsibies! Is saka, kad gana jam klajdžioti po swieto, o dabar nor czi palikti; jau ir aptike atpirka nuog wokiaczia už [..] pus'asztažta szimta.

Czepulis. O pinige isz kur? Pažiczija?!

Kalwis. Kam jam žicziti; is pats procawodams ir czedidamas, diadąť skatiko pri skatika sau suszczedia. O tej itin giasar wajkas; miel su ju kalbieti. Isz pradžios asz pats nianoroju tam tikieti, sako, kodiel tamsta nia palikej tin Petaburgi, tin pri didzia miesta butu daug giariu, linksmiau. Tejp, te tejp, saka mañ juokdamos, wienok mañ matas, kad czi tiarp sawuju nie bus man ilg. Matat, palikies czi nia wienam galiesiu rodu giaru pamacziti, bo Wokiets pats niadaug ko žinoja ir Liatuwiszkej lab maž tiamokeja. O Petaburgi, tej ir bia manes ir kam padieti ir rodo duoti. Tolaus ir matuszje nia nor' ont sianu dienu nikur isikialti, o kas jo pianes. Apropawies wis to, ir palieku czionaj. Misliju, kad badu nia numirsiu.

Cziapuljis. Wa ka tau rejki! Jo kad Wokiets atwažiawes pliks, iszwažiawa apželes, tej ko gi aplink ine kalbieti.

(Paskiau wisi iszejna isz kalweis iszgirde skąbato).

IONS I ANIUTIA

(Atsitikimas)

I

KALEDOS

Kaledos, szwintos Kaledos! Kas ju nialaukia? Iszalkę szkaluosi studentaj laukla kaledu, bo tad jen parwažioj namon, ir czin pradiad motinos juos lapint. Oj, Diewi kajp wajks iszbales ir nubloges; więna skura ir kaulel, kania wisuomiat su tejs žodzejs motina sutink suniali. Ir tada jau pradiad in pianeti ir girditi: kielbasoms, wedaru, žosemis, iszspirgoms, swiestu, pienu, obalejs, dziuwintomis grusznioms, rieszuczejs, szilditu alu, ir wisu kuotik imana. Kiek(s) sunus niawalgitu, wis motinej matas kad is alkanas, o sunus aug kajp piragus ont mielu. Par dwi niadelis, jau giaraj apskritas, palięka sawa gimtine... Miargajtes! tos lauki ir niasulauki! Bo par kaledus, apsitajsie giariasniosi drapanuosi, wažiois ing bażniczio ir gales sawi pasiroditi biarniukams. Matat saka, kas par szilkinie skaro ir talubo, musiet nia biedni; o siajonas niapirktas, biat grazej su bowialnu ataustas — musiet ten buti giara gaspadinia, o ine pati kajp rožia židatil Ir pati nuog ta pagirsma pradiad raudonoti. Wienok da toli kaledosi! Susidusa biedni miargajtia, ir del nusiramijma da spraņej pradiad werpti ir pusbalsej užwiad dajnuszko. O biarniukaj! ir tie laukia, nonc norint nie nu tejp ilga. Jau dwi niadelis prisz kaledus pradiad sau czuiprino kirpti, ir barzdo skusti; cziaabatus giarej su laszines isztiaj, ir nia karto užsimowe prabawoj po klete, ar je tin braszka, ar nia. Nia karto arklus sziardami užmirst miltu užbarstiti, bo jems nia milte, biat dajli kajp jauna liepa, mislioj miargajtia. Wisi wienu žodžiu lauki kaledu: ir žmoniales ir wiriale, bo žina kad Kaledusi gardžej pasimialde, da gardžiau iszgiars alaus pas sawa kajmino. Ont gała prejn ir kuczju wakars. Ot tada rejk pamatiti wisus! Isz kur tin pas wisus imas tas szmajksztumas ir tie juoke, nonc kuoczios gaspadinia ir subar' už juokus. Ir gaspadinia pati, kajp in tin nobažna nia butu ir nia welitu, kad tam szwentam wakari wialog szwentas giesmes giedotu, nia kad juoktus — ir ta pati ir linksmiasnia, o labijausi jaj pirage ir piacziankos patika. Ont gała ir kisielis užkajstas! Jau artinas szwinta wiaczarijaj! Wisi apsitajsie czistomis drabužiems jau susirinka ont griczio. Tiktaj biarniuku da ner bo jems ir rogius rejk ont ridienos prigatawoti, ir skąbalus ont ridienos pririszti pri ląku, ir paszara prigatawoti del wisu szwencziu. Gaspadinia gi mieszi mido, o wajkaj tiloms wajksztinei aplink stalo, ir prabawoj kur po baltu kejps sniegs skotiarcziu dagiau ir sziena... Biat gana, gana, gal mań iszgirs tie, katrie jau sianie niabiamatia tokios lajmes, nia noriu ju arziti...

Dajnuszka

Siejo rutos
Siejo metus
Siejo lialijel's
Linksmios mana jaunos dienos
Niažino wargiala.

Diga rutos
Diga metos
Diga lialijeles
Smutnios mana jaunos dienos
Bo pilnos wargiala.

Auga rutos
Auga mietos
Auga lialijeles
Smutnios mana jaunos dienos
Skurdzios aszaretes.

Wita rutos,
Wita mietos,
Wita lialijeles,
Šakios mana jaunos dienos,
Bajgias aszaretes.

Džiūwa rutos,
Džiūwa metos,
Džiūwa lialijeles,
Žusta mano jaunos dienos,
Niaber aszarelu!

Smulknej ir wisokios rodikles

Wilkmarges pawietuj, sodzi Spaluosi atsitika didi nialajmia. Utarniņki, priesz Kaledus, kad jau pradeja auszti, usidiagia pas gaspadori K. daržinia, kurioj buwa diadami sziaude po iszkulimu. Ilge nia laukiont ugnis užgawa ir kloimo, bo buwa vetr. Niažiuriont ont to, jog wisi stogaj storej buwa apsnigti, ir kad subiega daug žmoniu

ont pagialbos, wienog ugnis biaurej platinas, ir uždiaga diendarži kajmina K... Kažin kas but buwe, kad nia but pribuwies ont cza, pons Rudawlos's. Dekawojont iszmin-tingams ja pariedkams ugnis buwa užgiasita. Kas tin buwa wiarksmo, tej ner ko sakiti, tiktej rejk priminti kad gaspadoriej bloge dara, jog sawa giaribes niaužstra-
chawoj. Ugnis atsitika nuog pipkos, katro kurija biarnoks kraudams sziaudus. Toki niaapsziureimo sunk prabocziiti.

Ontras atsitikimas buwa da stroszniasnis: Sziauliu pawietuj, sodzi Kurkle, gas-
padinia pargrižusi ing gricizo nug sawa kajminkos rada sawa wajkiuko, kiatwirtu
mlatu niabgiwo. Langwe galiat iszmanit nialajme tos žmonos. Kas czi kalts buwa?
Patl gaspadi ia, bo iszejont isz namu niasukawoja siercziku, katruos wajkiuks atrades,
pradieja jemis bowitis, laužiiti, ir galwials, diedams i burnite, walgia.

Iszejusi miatuosi miria dide mokitas daktars Jurgis Kazlawskis, katras pa-
lika didžius pinigus del wajku norincziu mokities, biat biedniu. Miria Petarburgi,
kur ir sudeti ir pinige.

Tejp pat iszejusi miatusi Lietuwej patrotija sawa wiskupo Motiei Wołon-
czia wski. Is buwa prikladu del sawa awi icziow, buwa dide mokitas ir nia maž
paraszia Liatuwiszke.

Kejp priklodo ilga giwianima, możn priwiasi, mužiko Rossiejos, Mamaszin'o, katras
miria turiedamas 118 miatu.

SUPERFOSFORATS, katras daug ir giariasnis del žlames, nia kad mieszlas, kajp
moka mums daeimas ir szwiesi žmones, parsiduoda Szialwiuosi pas Sobieslawo
Sawicko.

UZGINIMAS. Lej kas turies didžio prawo ir jauseš niagalingu del jos wiadima,
tej tiagul jeszko pagialbos pas iwajri prowinczi Jono Wojtkiawczi, kórls giwian
Kauni.

DEL WAJKU. Del sutiko pinkius wajkus: Wienam dawio tris graszius, ontram
szeszzius, trecziam dwilako, kietwirtam dwidieszimt kiaturius, o pinktam kiaturiusdia-
szimtis asztuonius, ir pas mani da atlika deszims grasziu tej ir skatiku. Klausias, kiek
pas mani buwa skatiku? Rukuokiet wajkucej,— Pakol pasakisiu kiek.—

KALWIS — MIAŁAGIS

1876,

10 Januorios

(Nia ilgaj laukintu prawažioj pro Kalwe pons Mažžins).

Czepulis. A, braciuk, nia pažinau nug tola; mislijo kad koks szunbajoris,
o czi pats Mažžins. Kas da kumialkos! wieni kaule, wargej wialkas.

Kalwis. Turies biedos ir giedos pakol parwažios. O kas jam kalts? is pats.
Niasibundziawok su židu kajp so sawa tikru brolu!

Rauckis. Kas gi tej jam nutika? Asz nia daug aplink to girdiejau.

Kalwis. Ot mat kas! Dabar Mažžins nia tur dagiau kajp 32 miatus; 8 miatus
atgal miria jam tawas, o motina buwa jau pirmiaus mirusi. Tad is turiedamas 24 miatus
palika tikru ponu, bo gawa didi dvaro su gražejs budinkais, giaru žiam', gražejs gi-
woles, wienu žodziu dwars pilns buwa kajp akis; pridiekiet da giaroke markos, katro
tews palika, tad pasakisiet, kad Mažžiniukas galeja sau lig smiarcziu bia rupiaszczia
giwiant. Wienok kitajp atsitika! Bo matat Mažži iukas nia daug ko mokieja, ir delto
niatureka nikokia usijemima. Wieno darbo is mokieja — tej paulawoti; biat pakol tiesw,
omžino atilsi duok jam Pone Diewi, buwa giws, tej labej riате sunialis galeja ulawoti;
dabar gi po ja smiarcziu, tej kas kit, sunus jau buwa walnas, [..mienia] — si nuog
pagraba jau prasidieja [..].

Rauckis. Kejp gi da mieniasi iszkintia. Wienok katras.

Kalwis. Mieniasi iszkintia, bijokiet Diawa, sarmat ir žmoniu. Wienok, klausikiet
tolaus. Kas da swiaczie? Iszpradžios pas in pradeja rinktes jauni ponialej ir bajo-
relej wisos apigardos. Susirinks, pons tuojaus liep Ontanuj (Ontans Žilis pas ja tiewo
buwa ka nia dwidiaszimt miatu par lakai, ir sianis ine mileja.) paduot sniedone, bo
rinkdawas nuog pat rita. Ont sniedonies gi wisoki trake. O supraskiet kad jen blogu
niagiardawa. Po sniedoni jau giare igierusi pradiad grait k[wor]toms, ir tej par wiso
dieniale; tad jau aplink wiso ko užmirszit. Tej szirdis pliszdawa, saka Ontans, matat.
kajp Mažžins wienu kraukimu kwortos pragraidawa po diaszimti, szimluo rublu.

Wis. A! Ar bia prita.

Kalwis. Su protu, ar bia prota, biat wisumiat budawa smarkiej igieres.—Daugums isz tu ponialu, o labjausi Millers isz Paliepiu, tej atwažiudawa tiktej del isz-graima pinigu.

Czepulis. Asz pažist tuo Milleri. Jau te czists czigons!—Nia butu ten Wokiet!

Kalwis. Tegi girt' suwažios, patis gir' trunkus, rodas giariusi, o liej po stalu, gaspadori nugirda, ir paskiau kwortoms. Tokiu pariedku par kokius 6 niadelus sklapas pilnas trąku—katru tartum pakaws ont szimta miatu—buwa iszdkits, ir pinigu tewiszkiu dižioi pusia pragrait. Nia ber wina, nia ber kwortu! Bo pons niaigeres nonc ir graidawa, biat labe astražnie. Tada Millers pripuola, kad Mažžins wažiotu pats su juom trąku atsiwiaszti isz swiatimos žiames, bo mat saka Paniawiaži ner giaru. Iszwažiawa abud ir prapuola kajp ugni. Lauk', Lauk' Ontanas, o ponu kajp ner, tejp ner. Szit wieno karto atejn gromiat. Ziur' gromiat ont ine, ont Ontano Žili. Skajta. Tej ja pons rasza isz Parizios. Parizs—tejp ira stoliczi Pronczu žiames.

Czepulis ir kiti. A kad tu galwiale! Mat kur atsiduria. Prancuzu žiamel Kalwis. Ir tejp rasza isz Parizios ont Ontano, kad tas tuojaus iszsiustu ont ine kiaturis tukstątis rublu.

Rauckis. Oho! nia maž, iszkarta 4 tukstątis.

Kalwis. Ontans dumoja, ir nia imanidams kur ja pons gal det tiek pinigu iszsiuntia tiktaj wieno tukstąti. Par kialato niadelu aptur dawel gromiato, biat ruszczi, kur pons liep iszlajsliti nia 3, biat 4 tukstątis. Ner kuo darit'! Ontanas, gajlat, kad iszkarta ta nia padaria, iszlajdia. Ir tejp, mana wiriale, buwa visus triajus miatus. Ont gala pagales Ontans iszsiuntia paskutinius pinigus ir wiarkdams paraszia ont Pono, kad anas kaniaczne grisztu namon, bo bia pinigu is niažinos kajp apsejti su szejminu, niažinos kajp sau rodo duoti.

Placziuks. Ką czy biakalbiet. Bia skatjka namuosi nia bus nijokios twarkost

Kalwis. Giare siani žmones saka, kas skatika niaczeda, tas pats ner skatika wartas. Biat paklausikiet gi tolaus! Giare palaukusi parwažioj Mažžins iszdžiuwes, iszbliskties, kajp koks wokietis, ir parwažioj nia wiens, bet su kokiu tin panenk.

Cziapulis ir kiti (juokdames). A?! Ar graži bint!

Kalwis. Bies jo žin! Ontanas jos kiasti niagaleja, ir saktia tik, kad ana buwa blog kajp giltinia, biat kajp wowiaris szmajkszia ir gudri kajp žaltis; pons bia jos. kajp mas bia druskos nia galeja apsejti. Musiszkej nia mokieja kalbiet.

Rauckis. Ar nia wokiatk bin buwa?

Kalwis. Bodam kad nia. Ontas saka kad pons jo Pariziuj pažina, o tin wokiaczniu ner ni zwanes. Biat klausikiet: kialus pirmus dienas musiet jaj pas mums patika, bo ine ir pats pons buwa labej linksmi, biat atsilakstusi nuluda, žinams bia darba, ir isz pakajos ni kojos niakial, o pons kajp bia galwos wajkczioj po puszino, arba po sodno, o ont gaspadoriste ani pro szali niazwilktiares. Ont gala pagales szauki Ontano pas sawi, ir juokdamas klausj, ar nia žina is, kur możn gauti pinigu, ir liep' jam wažiot' ing Paniawiaži, ont Trajczmono. Ontans atawiažia žido. Pons ilgaj buwa su židu užsidares, aplink kuo kalbeja, mañ matas, moźnietu iszspiet. Ont gala pagales žids, kania lig žiame klonijodams ponuj aplajdia dwaro, o pons ont ritojos iszwažiawa dawel. Ir tejp dawel ont triaju miatu pons iszwažiawa ont swiatimo szali.

Rauckis. Biat kas juos tin trauki. Ka czin tiems ponams trukst?

Kalwis. Paklausk gi ju! Manu gi budu tas pauksztis, katras sawa guszto priszmajžies aplajdz, tas ir blogs pauksztis. Tejp ir su Mažžiniu. Wisas ja miszkas buwa parduotas, ir iszduotas sodziems ont ganiklu, bo pons nia noreja laukti ont užaugima ja, rejkataujont pinigu. Daugums arklu, pajazdu, jaucziu, žodžiu sakat, wis ko moźnieja buwa parduot, o ka trukdawa moźnedawa gauti pas Trajczmono. Ir kas g, nuog ta nutika? Kas?!

(Pabajga bus atejnąciam numar')

JOŃS IR ANIUTIA

(Atsitikimas)

II

PARWAŁKE

Skajtitojiej, parsiniaszkiet su manim kartu ont kraszto Muszos, Muszos! tos lajmingos upies, katro sawa warda tur' nuog ta, jog giljoj dar sienobej jos wilnes buwa sumajszitos su kraujum Križioku, pamusztu pri Iltagales; sakau parsiniaszkiet su manim kartu ont to wieto, kur Lewa po ilgu szauniu biegiu po Lietuvos žiame linksmaj sutink Muszo; czi nuog ilga niasimatusi glaudžias wiens pri kita ir, pilni

malones ir lajmes, wara draugi sawa wilnius ing Baltickus marius. Tami ir gražia vieta. Kajris krasztas pamuszės ira daug auksztiasnis, nia kad diaszins; tartum, izš wienos pusies žiamia susistumia ont kruwo norint' giaraus pasistiabieli malonej jaunikiu, isz ontros in noreja biegti, papulti, bieli tik butu mažiau pariszkados del suwiejma jaunuju. Delto gi czi ira milamoi wieta wajku lajki wasaros. Je czin sau mieszkieriaui, gauda wiežius, ir czin suszilusi maudas; paskiau gi del uszkajtima ejna wieltiniems, łakti iems, czin ripko musz ir akmianius lajdinieį isz wiena kraszta upies i kito. Lajmingos dienos, kas jusu nia atamian!...

Wienok mas niab wajke, ir dabar nia wasar, o wakars subatos prisz tris karalus. Deltog ir Musz su Lewian ira apkalti ladu, rodas mirusi, ir wajkaj wietoj dziaukties jos milinomis wilniomis, lajdiniejas nug kriauszia su rogialems po jos slido lada. Rodas numirusi! O nia, Lewa su Musz ir giwi! Atejs pawasaris — tad saugokities! Laj jus jau parsikielat' su manim tin, kur jums wadino, tej matat' ont kajres pusies Muszos sodzi Parwalku. Asmu piaunas, jog tokiu sodziun kajp ir Parwalke rasiet maj niatiktej Lietuvoj, biat ir tolaus. Ziurekiet: nuog tuola matat jog wisas sodzis ir kajp paskiadies miadziusi, katrie dabar nia žalejs rubajs, biat baltu drabuži ir apsitajsie. O ar matat' widuri sodžios to winkszno, katro i dago szauna ir rodas nor' po sawa iszties-tomis rakomis suglobti wiso sodzi. „Nia, saka, czin giwian Parwalkieczė, žmonies die-wabajmingi ir darbinike, asz niekam ju nia duosiu ir nia aplajsiu!“ Winkszna sianutia, tu daug matie, biat ir asz daug žino, ir galu tau pasakit, jog nia wisuomiat giarej pildie tawa žodžius. Tu ir dabar turi apkietus sawa szakomis griczio Wialžia, o nia žinej kas tin diadasi.“ Ir teį ejnam ont sodži. Uliczia plati, isz wienos ir kitos pusies stow' rume gaspadoriu su wisajs ju budinkajs. Sodibos dajle ira aptwiartos statinėjs. Rume ik dware budawoti isz drutu agliniu sianuju, aptaszitu del gražuma. Łagianiczios baftej molawotos, o duris rumu ir klecziu (stowincziu tiesej tes rumu, kad gaspado-rius giarau galetu turietj akisi sawa turtus) molawoti žale su baltajs ruzialejs. Stogaj wisur czieli, gražeį glotnie nudingti: ont stogu matat graže isztajsius gajdž. ¹ roda jog gaspadorie wisuomif. . .] aplink sawa rejkalus. Wien. . .] suti, jau mas atiejam lig pusi sodžios! Wa ir kiems Wialzia. Ziburs matas łaguosi, o dumaj ejn isz kamina, mu-siet motiaris su wajkajs lauk' wiru, griszlancziu isz miszka. Ejnam ing wido, tin rasiem musu Anutiel!

Del wajku atsakims

Wajkuczie, kiek gi iszpuola po sudieimu tu wisu skatiku? Pasakisiu: diawinios diaszimtes asztuoni. Matat jog jus nia wisi tiek surokawat, bo ir sąk ira rukoti ont pirsztu, del togi asz noriu kajp jums, maži wajkuczej, tej ir didelus, katrie nia mok, pamokiti, kajp łagwej ir grajtaj sudiet' kiek norint liczbu. Liczbu mas wadinsiem sudieimo ont wieno wieto kiek norint' dajktu wiena buda. Teį pinkiolak ar tin arklų, ar obalu, ar musztiniu, bus liczba. Ir teį asz noriu jums paroditi mokslo po wardu Aritmetik.

ARITMIETIK

I

Numeracij arba budas raszima liczbu

Kas tej da mokslas to Aritmetik? Aritmetik ir mokslas aplink skajtli. Łajki giedrios nakties kad jus asat po apskritu dągu jus matat' wirszum sawa galwos daugmo žwajgždziu, ir juos rukuojont' sakat: szinde asz surokawau trisdiaszimtis pinkius zwajgžius, isz katru sziaszios buwa skajstiasnes už kitus, ir da macziau mieniasi. Arba nuejusi ing miszko kirsti miadziu sakat kad rejks nukirsti: pinkiolako ožalu, dwidiaszimt tris puszis, kiaturis biaržialis. Sakat' tuo jus patis niasijaucziat, kajp pri ta rokawima jus wisuomiat turiateš wiena paretka: žwajgždzius skajtą diadat draugi su zwajgždiems, ožalus su ožalejs, biaržus su biaržajs ir teį tolaus, tej ira kad ont wieno kruwo sudiadat' dajktus turinczius wieno ir tuo pati wardo, dajktus wiena buda. Dasižinoje ta tiegul dabar mas [. . .] sau tuo užsirasziti. Zinams dajktas l. . .] raszima rejks sau iszrasti znokia [. . .] szimto mas raszisiem teįp: ○ , du szim-

tus: ⊕ tris szimtus ir diaszimti kitajp: ⊗ ir teįp tolaus. Dabar łagwej galam suprasti, kad isz ta nieka naudos niabus. Bo mat kad ir galetumiem iszmisliti tiek znoku, kiek ir dajktu ont swieta, tej atminti ju niagaletum, bo jun butu niasurokuot daugibia. Ką czi dariti? Niasibijokiet. Jau sianie Arabej (?) sienobes apszwiesti zmo-

¹ Laikraščio tekste trūkstantos vietos P Viličiaus knygotėje „Jons ir Anutia“ yra praleistos

nes — atrada spasabo su diaszimcziu znoku parasziti kokio norint liczbo. Tie znokė, wadinamie cifroms, raszas tejp:

1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,	0
wiens	du	tris	kiatori	pięki		siaptini	asztuoni	diawi	nulis

Wisa mądribia ira tami, jog wiens ir tas pats znokas pastatitas ont kitos wietos tur' ir kito wartumo. Tejp laj asz paraszisiu 222, tej tada pirmutine 2 nuog diaszines pusles bus du (ar tin arkle, ar žmones, wis to wien) o ont ontros wietos tas pats znoks bus jau dwidiaszimtis, tej ir diaszimti kartu dagiau, o ont triaczios wietos tas pats znokas bus du szimte, tej ira diaszimti kartu dagiau nia kad dwidiaszimt, znoczijas paraszita liczba 222 skajtsies tejp: duszimte dwidiaszimt du. Isz ta wisa jus galat ajszkiej matiti jog koźnej wietoj, rukuojat' nuog diaszines rakos prigul kits wartumas: tejp pirma wieta bus del wienotiniu, ontra del diasetku, triaczia del szimtu, kietwirta del tukstącziu, pinkta del diasetku tukstącziu, szisza del szimta tukstącziu, siaptinta del tukstączia tukstącziu arba miliona, tolaus tokiu pat' rodu ejn diasetkos milijonu, szimte milijonu, tukstącze milijonu arba bilijone; ir tejp tolaus. Giariaus możn tuo matiti isz pridietos toblitlieles:

Numars wietos del cifros rukuojont nuog diaszines rakos	Wartums arba reng wietos	Numars wietos del cifros rukuojont nuog diaszines rakos	Wartums arba reng wietos
Pirma wieta Ontra Triaczia Kiatwirta Pinkta	wienotinie diasiatkos szimte tukstącze diasiatkos tukstącziu	Szasza wieta Siaptinta Asztunta Diawinta Diaszimta „	szimte tukstącziu milijone diasiatkos milijonu szimte milijonu bilijone

Ziną to paraszikiet: kiaturis szimtus pinkiusdiaszimtis ir tris. Paskiau parskajtkiet balse tuos liczbus: 6, 28, 306, 1867, 22 564, 45 672 101.

(Tolau bus) .

Smulkne ir apjowijme

Girdiejam nug žmoniū warczlu tikieima, jog Józia Płaczuiks, isz pawietos Wilk-mjargies po sziasziū miatu piñnu procios ir storones pradieja jau bia bajmes, bo su didžejš pinigajs ir pažinszcziū dajkta, torgawoti jawajs. Cianios ja ir auksztiasnios nia kad židu.

Turinti del pardawima giesmis Donalejtisa praszo atejti ont mani. Ulitela Czernyszow, name 27, giwianima No. 8. (namej Rotta) l)

KIELBASOS ir KĄPIE. 9-jo dieno Januarios ont widudiania, pribuwa ing Pietropoli isz Lietuwos, Stapons Jelowieckis pribuwa nia diks. Zinont' giaro szirdi ta biarnioka ja pažistamiems duodu adreso: Fontanka n. 57. g. 6.

L. Jakavičiaus knygyno katalogas

Lietuvių kalbos ir literatūros instituto rankraštyne K. Dransutavičiaus archyve (sign. F 1-2361) yra laikomas XX a. pradžios bibliografinis leidinys:

Kataliogas visų lietuviškų knygu, gaunamu pas L. Jakavičia Rygoje, ant Katalikų gatves № 16 (Netoli katalikų Bažnyčios). Dalis 1. 16 p.

Sis leidinys (hektografuotas rankraštis) nėra plačiau žinomas ir V. Biržiškos „Lietuvių bibliografijoje“ neužregistruotas. L. Jakavičiaus kataloge užregistruota 273 knygos ir 9 istorinių asmenų paveikslai. Literatūra išdėstyta gana primityviai: 1-sis skyrius — beletristika visuotinė, 2-sis — dwasiškos knygos, 3-sis — maldaknygės, 4-sis — paveikslai. Beletristikos skyriuje registruojama įvairaus turinio pasaulietinė literatūra.